

JAK SPRÁVNĚ CITOVAT

a) Proč JE NUTNÉ dodržovat citační Etiku?

Obsahové a formální požadavky

B) S jakými zdroji můžeme pracovat při tvorbě odborného (právního) textu?

Primární či sekundární zdroje?

c) Jak správně citovat? **Základní pojmy**

D) základní citační pravidla.

Prezentace je zpracována na základě 2. kapitoly učebnice Akademické psaní pro právníky autorů Smejkalová, T. a Večeřa, M.

Proč je nutné dodržovat citační etiku?

Význam citací:

Autor prokazuje návaznost na dosaženou úroveň poznání dané problematiky a z jakých podkladů vychází ;

- Informační etika a ochrana intelektuálního vlastnictví
- Identifikace vlastních myšlenek autora, jejich originalnost
- Převzetí cizí myšlenky, grafu, tabulky apod. bez citace signalizuje plagiát (*plagiare* = krást)

Prohřešky proti citační etice:

1. Necitování děl, které autor použil
2. Citování děl, které autor nečetl a nepoužil
3. Nepřesné citace

Formální požadavky

- Při zpracování jakéhokoliv odborného textu se musíme podřítit určitým **zvyklostem a formálním požadavkům** na zpracování textu, a to na:
 - **strukturu práce** (členění kapitol, subkapitol a odstavců, resumé, přílohy, seznamy zkratk apod.),
 - **seznam použitých pramenů a způsob citování v textu.**

Formální požadavky jsou uváděny:

- ▶ - v citační normě ČSN ISO 690 - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů,
- ve vnitřních předpisech fakult, vysokých škol a dalších institucí,
- v pokynech pro autory časopiseckých a sborníkových příspěvků,
- v právních předpisech souvisejících s autorským právem a studiem (autorský zákon - zákon č. 121/2000 Sb.), zákon o vysokých školách (zákon č. 111/1998 Sb.), občanský zákoník, trestní zákoník a další.

PrF MU -citační směrnice

- ▶ Pro PrF MU platí **směrnice děkana č. 4/2013**
O citacích dokumentů užívaných v pracích podávaných na Právnické fakultě MU.
Vztahuje se na citace dokumentů užitých v kvalifikačních pracích na PrF MU od seminárních prací až po habilitační práce. Přiměřeně i na ostatní písemné práce podávané na fakultě.
Kontrola dodržení: vedoucí BP a DP, školitel disertace, u riga oponenti.
Výklad: proděkan pro vědu a výzkum (doc. Kotásek)
Formální náležitosti BP a DP upravuje **směrnice děkana č. 7/2012** o studiu v bakalářských a magisterských programech

ČSN ISO 690

- **Legislativní pravidla vlády** (při citaci právních předpisů) a
- **Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů EU** (při citaci právních předpisů EU).

V případech porušení citačních norem dosahujících kvalifikace plagiátu se uplatní vnitřní předpis Právnické fakulty MU **Disciplinární řád**.

B) S jakými zdroji můžeme pracovat při tvorbě odborného (právního)textu?

- Autoři při psaní odborných textů používají celou řadu zdrojů; odborné knihy, články, tištěné nebo elektronické.
- V oblasti práva autoři pracují se specifickými zdroji; s právními předpisy, soudními rozhodnutími-judikáty, důvodovými zprávami, metodickými pokyny, právními podáními, atd.
- Někdy se odkazují i na obrazy, audiovizuální záznamy, apod.

Primární či sekundární zdroje?

- ▶ Za primární zdroje (prameny) typicky považujeme:
- ▶ původní vědecké práce,
- ▶ v oblasti práva pak také
 - ▶ právní předpisy,
 - ▶ soudní nebo správní rozhodnutí,
 - ▶ důvodové zprávy a
- ▶ další původní prameny

- ▶ Sekundární zdroje (prameny) jsou potom ty, které s primárními prameny nějak pracují, interpretují je, rozvádí je.

Pozor!

- V žádném případě pak nesmíme převzít citaci z druhé ruky a předstírat, že pracujeme s originálem.
- V takovém případě by se jednalo o porušení publikační etiky.

C) Jak správně citovat? Základní pojmy:

- **citace** - převzatá část textu z použitých pramenů
- **bibliografická citace** (reference) – úplný souhrn údajů o citovaném prameni k identifikaci a zpětnému vyhledání zdroje
- **seznam bibliografických citací** - seznam použitých pramenů v závěru práce
- **odkaz** (citation) – úplné nebo zkrácené označení pramene na stránce pod čarou
- **citát** (quotation) – obecně známé rčení

K čemu slouží poznámky pod čarou?

- Poskytují prostor pro odkazování na zdroj převzaté citace či pasáže;
- Slouží jako prostor pro dílčí dovysvětlení, tematické odbočky a další části textů, které by ve vlastním textu práce rušily.

Poznámka pod čarou je věta, kterou je třeba začít velkým písmenem a zakončit tečkou.

- Příklad:
- ¹ Viz PLÁŠEK, op. cit., s. 3.
- ² Srov. POLČÁK, op. cit, s. 56.
- ³ § 3 zákona č. 89/2012 Sb.

Odkazy na poznámky pod čarou

► Varianta 1:

Hart je považuje za to, co představuje minimální obsah přirozeného práva.¹

¹ Viz k tomu HART, H. L. A. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2004, s. 192.

► Varianta 2:

Hart¹ je považuje za to, co představuje minimální obsah přirozeného práva.

¹ Viz k tomu HART, H. L. A. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2004, s. 192.

Proč odkazujeme na zdroje?

- Cílem odkazování je (kromě ochrany autorských práv) **mj. i transparentnost a přezkoumatelnost odborného textu.**
- Proto je třeba na jedno místo v textu umístit pouze jeden odkaz na poznámku pod čarou. Pokud chcete říci, že k nějakým obdobným závěrům dochází více autorů v různých dílech, můžete buď již tuto informaci uvést v textu samotném, nebo ji uvést v poznámce pod čarou a opatřit příslušnými citacemi zdrojů.

Příklad vhodného a nevhodného odkazování

▶ ...stylizace slovem.¹²³

▶ ¹ Viz AUTOR, A. *Název*. Místo: Nakladatelství, rok, s. 34.

▶ ² Srov. AUTOR, B. *Název*. Místo: Nakladatelství, rok, s. 5.

▶ ³ § 36 zákona č. 89/1999 Sb.

▶ ...stylizace slovem.¹

▶ ¹ Viz AUTOR, A. *Název*. Místo: Nakladatelství, rok, s. 34. Podobně se vyjadřuje i AUTOR, B. *Název*. Místo: Nakladatelství, rok, s. 5. V kontextu českého práva je také vhodné upozornit na § 36 zákona č. 89/1999 Sb., který pracuje s obdobným konceptem.

Podle způsobů navazování na zdroj uvádíme Viz (podívej se) nebo Srov. (srovnej)

d) Citační pravidla

▶ V citační normě ČSN ISO 690 jsou stanoveny:

- metody citování (citační standardy)
- které údaje se uvádí v bibliografických citacích (autor, název, vydavatel, rok ...)
- které jsou povinné a které nepovinné
- struktura citací a formální úprava (v jakém pořadí a v jaké formě se zapisují)
- uspořádání soupisu bibliografických citací

Metody citování (citační standardy)

Existuje více metod citování, které uvádí norma ISO 690. Musí být propojeny s úplnými bibliografickými citacemi v seznamu použitých pramenů.

Tři možnosti:

- Metoda průběžných odkazů v poznámce pod čarou:

Každý odkaz k citaci dostane pořadové vzestupné číslo, odkazy jsou uváděny průběžně v poznámkách pod čarou.

Např. ...idealismus Kantův a učení jeho následovníků.² ...

²WEYR, F. *Paměti*. Brno: Atlantis, 2004, s. 103.

- Metoda uvedení autora a data (Harvardský systém):

(Možný 1992), (Možný 1992, s. 231) nebo ... Možný (2003b, s. 23)

- Metoda číselných odkazů:

Číslo v závorce odkazuje na informační zdroj, který je v závěrečném souhrnu literatury uveden pod daným číslem; čísla lze přiřazovat podle toho, jak jsou uvedeny v textu nebo podle čísla uvedeného vzestupně podle abecedy řazených citací v závěrečném souhrnu, kdy při opakovaném odkazu má zdroj vždy stejné číslo.

Např. ... *dobré mravy* [24]

Způsoby užití citací

1. Přímá citace – doslovné převzetí textu.

Je **úplná** (celá myšlenka) nebo **částečná** (jen část myšlenky). Vyznačuje se **uvozovkami a kurzívou**, příp. odsazením zprava a zleva a shora a zdola a užitím menšího fontu. Je třeba jednotně užívat v celé práci.

Rozsah by neměl činit více než cca 10% díla.

2. Nepřímá citace - parafráze – volné vyjádření dané myšlenky jinou formulací textu při **zachování smyslu**. Je **věrná** nebo jen **volná**. Je vždy třeba opatřit odkazem.

3. Zmínka o díle nebo autorovi („*jak to uvádí i Kant*“)

Citace a parafráze

- ▶ Přímoú citací se rozumí doslovné převzetí textu. Takový případ je dle platné citační směrnice na Právnické fakultě MU nezbytné
- ▶ **„vyznačit uvozovkami a kurzívou, případně též odsazením přímo citovaného textu zprava a zleva a dále shora a zdola od okolního textu, jakož i užitím menšího fontu. Zvolený způsob je třeba konzistentně užívat v průběhu celé práce“.**

Drobná úprava citace

- **Vypuštění textu:** vypouštěnou část nahradíme třemi tečkami umístěnými v hranatých závorkách.
- **Nahrazování textu:** na místo vypouštěného slova umístíme námi vkládané slovo opět v hranatých závorkách.
- **Typografické změny:** Stejně tak můžeme činit typografické změny, jako nahrazování interpunkčních znamének (pokud to logika zařazení přímé citace do našeho textu vyžaduje), nebo doplňování nebo vypouštění zdůraznění v textu, např. doplnění kurzívy pro zdůraznění.

Parafráze - nepřímá citace

- Parafrází je jak formulačně upravený text zdroje, tak převzatá myšlenka.
- Podle citační směrnice se žádným zvláštním způsobem nevyznačuje, pouze se opatří odkazem.
- Parafráze (nepřímé citace) jsou v odborných textech podstatně častějším jevem, než citace přímé.
- Je důležité si však uvědomit, že parafrázování klade na autora větší interpretační nároky.
- Viz čl. 2 odst. 2 směrnice děkana č. 4/2013.

Zkrácená bibliografická citace - odkaz pod čarou se shoduje s úplnou bibliografickou citací, ale neobsahuje údaje o celkovém počtu stran a ISBN, uvede se rozsah stran, z nichž citace pochází

- **Následná bibliografická citace**: byl-li již konkrétní pramen v práci citován v odkazu pod čarou, lze užít pouze příjmení a zkratku „op. cit.“ a zpravidla rozsah stran (např. Novák, op. cit., s. 32.). Je-li více děl téhož autora – za příjmení uvést rok vydání nebo název díla (např. Novák, 2012, op. cit., s. 32.)

- Pokud se v odkazu pod čarou **na téže straně bezprostředně opakuje** bibliografická citace konkrétního pramene, použije se u dalšího odkazu výraz „Ibidem“, „Ibid.“ nebo „Tamtéž“ (př. Ibidem, s. 23.)

Příklad zkrácené bibliografické citace

BĚLOHLÁVEK, František. Jak řídit a vést lidi: testy. 4. vyd. Brno: CP Books, 2005, s. 32.

CASTELLS, M. The Information Age: Economy. 2. ed. Oxford: Blackwell Publishers, 2004, p. 35.

Příklad následné bibliografické citace

BĚLOHLÁVEK, 2005, op. cit., s. 56.

CASTELLS, op. cit., s. 231.

Poznámky k citacím

Je-li autorů více se stejnou rolí, **měli by být uvedeni všichni**. Je-li autorů více než tři, lze fakultativně uvést pouze osobu uvedenou na prvním místě a pak uvést „a kol.“, „et al.“ nebo „aj.“ (např. WILLS, T. a kol. ...; WOKOUN, R. aj. ...)

Dva poslední autoři lze oddělit spojkou „a“. Kromě prvního jména mohou být další jména uvedena v pořadí křestní jméno a příjmení, pokud je to žádoucí.

Použité informační zdroje rozdělujeme na:

- Bibliografické citace tištěné („Použitá literatura“: publikace, časopisy, sborníky)
- Citace elektronických zdrojů („Elektronické zdroje“)
- Citace právních předpisů („Použité právní předpisy“)
- Citace soudní judikatury („Použitá soudní judikatura“)

Je třeba citovat zdroj i u grafů a tabulek (např. Foto: Autor 2007).

Soupis použitých pramenů uspořádáváme abecedně.

Položky se stejným prvním prvkem řadí sestupně od nejnovějšího data vydání.

Údaje se uvádí v jazyce, ve kterém jsou uvedeny v citovaném dokumentu

Citace monografické publikace

Autorské údaje (PŘÍJMENÍ a jméno autora). *Název publikace: případný podnázev* – pokud nezbytný, jinak nepovinný údaj. **Sekundární autorské údaje** (např. přeložil - nepovinný údaj). **Pořadí vydání** (první vydání nepovinné uvést). **Nakladatelské údaje (Místo vydání: Nakladatelství), rok vydání, počet stran (celkový počet stran, v poznámce pod čarou strana textu).** **Edice a poznámky** (nepovinný údaj). **ISBN (mezinárodní standardní číslo knihy).**

Citace monografické publikace

(příklady č. 1)

HART, H. L. A. *Pojem práva*. Přel. Petr Fantys. 1. vyd.
Praha: Prostor, 2004, 355 s. Edice Obzor. Sv. 5. ISBN 80-7260-103-2.

NOVÁK, Jan a kol. *Stát: Úvahy strukturální*. 2. vyd. Plzeň:
Aleš Čeněk, 2007, 225 s. ISBN 80-7033-208-X.

Odkaz pod čarou:

PAVEL, Pavel. *Rapa Nui: jak chodily sochy moai*. 2. vyd.
Praha: Olympia, 2000, s. 56.

(Tučně jsou označeny povinné údaje. Pokud některý z nich v pramenu chybí, je možné ho vynechat.)

Citace monografické publikace

(příklady č. 2)

GERLOCH, Aleš, BERAN, Karel, NOVÁK, Jan. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2010, 256 s. ISBN 80-8033-208-X.

GERLOCH, A.; K. BERAN a J. NOVÁK. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2010, 256 s. ISBN 80-8033-208-X.

GERLOCH, A. et al. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2010, 256 s. ISBN 80-8033-208-X.

Citace článku časopisu

Autorské údaje (PŘÍJMENÍ a jméno autora). Název článku: Případný podnázev. *Název časopisu*. rok, ročník (svazek), číslo, strany od - do. ISSN (International Standard Serial Number).

Citace článku časopisu

(příklady)

KNAPP, Viktor. Člověk, občan a právo. *Právník*. 1992, roč. 131, č. 1, s. 25-30. ISSN 0231-6625.

GERLOCH, A., BERAN, K., NOVÁK, J. Teorie institucí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, roč. 9, č. 3, s. 256-258. ISSN 1210-9126.

Citace článku ve sborníku

PŘÍJMENÍ a jméno autora. Název příspěvku: Případný podnázev. In: Editor/ři sborníku (ed./eds.). *Název sborníku*. Místo vydání: Nakladatelství, rok vydání, stránky od-do. ISBN.

Citace článku ve sborníku

(příklad)

BRÖSTL, A. O ústavnosti. In: JERMANOVÁ, H. a MASOPUST, Z. (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě*. Praha: Ústav Státu a práva AV ČR, 2008, s. 11-24. ISBN 978-80-904024-6-1.

Citace elektronických pramenů

- ▶ Pokud máme k dispozici dokument v tištěné i elektronické podobě, upřednostňujeme citaci tištěného dokumentu s případným odkazem, že tento je i v elektronické podobě.
- ▶ Dáváme přednost autorizovaným elektronickým zdrojům před zdroji, které jsou volně otevřeny k úpravám (jako je např. Wikipedia).
- ▶ Citace musí poskytnout dostatek informací k možnému znovuvyhledání elektronického zdroje.

Citace elektronické publikace

Autorské údaje (PŘÍJMENÍ a jméno). *Název* (u časopisu a sborníku se zde uvede navíc: *název časopisu*, resp. u sborníku *In: editoři a název sborníku*)

[Druh nosiče]. Sekundární autorské údaje (Přeložil...).
Vydání/verze. Místo vydání: Nakladatelství, rok vydání, datum aktualizace/revize

[datum citování]. Edice a fyzický popis. ISBN. Dostupnost

Poznámky k elektronickým citacím

- ▶ **Druh nosiče** – obvykle [online], [CD-ROM], [online databáze], [disk].
- ▶ **Vydání/verze** – např. 2. vyd., Version 3.1
- ▶ **Datum aktualizace/revize** – pokud je uvedeno je povinné, např. poslední revize, změna, aktualizace s uvedením data.

Datum citování - uvádí se v hranatých závorkách za zkratkou „vid.“, resp. dle směrnice „cit.“ (např. [vid. 3.5.2012], [cit. 2012-08-25], [vid. 2. února 2012]).

- ▶ **Dostupnost** – uvede se: „Dostupné z: úplná adresa“

Citace elektronické publikace

(Příklady)

Monografie:

PAZDERA, Zdeněk. *Botanický herbář* [online]. Miličín, aktualizováno 2014-09-30 [cit. 2014-10-02]. Dostupné z:
<http://botanika.wendys.cz/maso.php>

Sborník:

VESELÝ, Miloš. Diversita a jednota práva. In: NECKÁŘ, Jan et al. (eds.). *Dny práva – 2008 – Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2008 [vid. 1. 9. 2012]. S. 1329-1341. ISBN 978-80-210-4733-4. Dostupné z:

<http://www.law.muni.cz/edicni/dp89/index.html>

Citace elektronické publikace

(Příklad)

Časopis:

DAVIES, Lorraine, FORD, John. Gender Inequality. *Journal of Family Violence* [online]. Springer, 2011, vol. 23, n. 2, p. 12-15 [vid. 3.5.2012]. Dostupné z: <http://www.ikaros.eu/kowebk.asp?ID=2003>

Citace elektronické publikace

(Příklady)

Článek z online zdroje:

Social software. *Wikipedia* [online]. Last modified 28 June 2015 [vid. 15. 7. 2015]. Dostupné z:
http://en.wikipedia.org/wiki/Social_software

Elektronický dokument umístěný na www nějaké instituce:

Sociální stipendijní program: směrnice děkana č. 3/2009 [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, vydáno 13. 7. 2009 [vid. 2014-04-07]. Dostupné z:
<http://www.law.muni.cz/dokumenty/667>

CITACE INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

www.stránky

Český chmel [online]. [vid. 15. 5. 2011].
Dostupné z: <http://www.beer.cz/humulus/>

Právnická fakulta Masarykovy univerzity
[online]. Změněno 30. 03. 2014 [vid. 2014-
04-07]. Dostupné z:
<http://www.law.muni.cz/>

Citace tištěné kvalifikační práce

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název*. Místo obhajoby, rok obhájení práce. Počet stran. Druh kvalifikační práce. Univerzita, Fakulta. Fakultativně uvést jméno a příjmení vedoucího práce (bez titulů). Příp. uvést i dostupnost v elektronické podobě.

Příklad :

NOVÁ, Helena. *Právní důsledky nelegálního užití PC programů*. Brno, 2012. 81 s. Diplomová práce.

Masarykova univerzita, právnická fakulta. (Vedoucí práce Jan NOVÁK.) Dostupné také z:

https://is.muni.cz/auth/th/0000/prf_m/nova.pdf

Citace kvalifikační práce z IS

(příklad)

SVOBODA, Jan. *Soumrak kyberkomunit* [online].
Brno, 2007 [vid. 2012-05-15]. Diplomová práce. 110
s. Masarykova univerzita, filozofická fakulta.

Dostupné z:

http://is.muni.cz/th/0000/ff_m/svoboda.pdf

Citace právního předpisu

Druh právního předpisu, pořadové číslo/rok vydání, zkratka publikační platformy, celý název předpisu, pokud byl právní předpis novelizován, uveďte se ve znění pozdějších předpisů. Zdroj.

Příklad:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 29. 4. 2012].
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 29. 4. 2012]. Dostupný z: www.usoud.cz/zakon-o-ustavnim.soudu/

Zkrácená bibliografická citace:

- zákon č. 182/1993 Sb.
- autorský zákon

Citace právního předpisu EU

Druh právního předpisu, orgán, který právní předpis vydal, rok vydání, pořadové číslo a zkratka EU, datum vydání a název. U nařízení EU je rok vydání za pořadovým číslem. Pramen

Příklad:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 34/98/ES ze dne 22. června 1998 o postupu poskytování informací ... In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 29. 4. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Citace soudního rozhodnutí

Druh rozhodnutí, příslušný soud,
datum rozhodnutí a spisová
značka. Připojí se zdroj.

Příklad:

- ▶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 1. 2007, sp. zn. IV. ÚS 129/06 [online]. *Ústavní soud* [vid. 29. 4. 2012]. Dostupné z : <http://nalus.usoud.cz>